

Оксана ГОДОВАНСЬКА

**МІЖНАРОДНА
НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
«УСНА ІСТОРІЯ
(НЕ)ПОДОЛАНОГО МИНУЛОГО»**

Сучасні події, що відбуваються в Україні, та пов'язані з цим світові процеси привертають велику увагу дослідниць/ків, породжують чимало неоднозначних коментарів і гострої полеміки. Одним з важливих напрямків осмислення сучасних подій є проблема «неподоланого минулого» — ментально-го, культурного, суспільно-політичного, психологічного взаємозв'язку минулого та сучасних реалій. В Україні досі не вироблена послідовна політика в царині історичної пам'яті, але поступово формується усвідомлення важливості цього процесу для розвитку демократичного суспільства. Важливими тут також є питання осмислення та відображення історичних зламів, соціальних революцій, масових репресій та періодів відносної стабільності, застою чи поступу, — такими як їх бачать їхні свідки та учасники.

Важливою подією в академічному житті України стала міжнародна наукова конференція «Усна історія (не) подоланого минулого: подія — наратив — інтерпретація», що відбулася 8—11 жовтня 2015 року в Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова. Організаторами заходу були Українська асоціація усної історії, Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, Одеський академічний центр Міжнародної академії наук, Академічний центр «Наука та освіта» (Україна). Для обговорення на конференції були запропоновані такі теми: війна у пам'яті та/чи війни пам'ятей: відображення воєнного досвіду в усноісторичних розповідях; топос пам'яті: територія як об'єкт усно історичних досліджень; архівні vs усноісторичні джерела: потенціал, обмеження, поєднання; історичні злочини, трагедії і травми в особистих спогадах і колективній пам'яті; усна історія як дослідницький проект і громадська ініціатива: виклики та переваги (спів)праці; «звичайний тоталітаризм»: повсякдення в усній історії; коли «подія» стає «історією»: усні історії «незакінченого» минулого; взаємодія та інтерпретація: проблеми організації, запису та аналізу усних історій. У роботі конференції, поряд з дослідницями/ками з України, взяли участь колеги з Білорусі, Молдови, Польщі та Росії. Зокрема, Андрей Мостика (Мінськ) у своїй доповіді «Усна історія у Білорусі: сучасний стан та перспективи розвитку» детально розповів про функціонування, наповнення та публічний доступ до усноісторичних матеріалів на сайті Білоруського архіву усної історії. Людмила Кожокару з Кишинева у своїй доповіді на тему «Ми пробачили всіх, але ми пам'ятаємо»: дилеми та стратегії примирення в усноісторичних оповідях про масові депортації в Молдавській РСР», а та-

Фото Миколи Бривка

Фото Миколи Бривка

кож Лідія Педуряк (Бельці) з доповіддю під назвою «Голод 1946—1947 років в Молдавії: проблеми осмислення і відображення травматичного досвіду в дослідженнях усної історії» наголошували на використанні методу усної історії для роботи з історичною травмою і травматичними спогадами у спільнотах пам'яті та в тих групах людей, чий історичний досвід протягом тривалого часу був замовчаний та витіснений.

Відділ соціальної антропології Інституту народознавства НАН України на конференції був представлений двома доповідями: Оксани Кісь «Усна жіноча історія як феміністський проект» та Оксани Годованської «Повсякдення сільської вчительки: радянський досвід». Так, Оксана Кісь розказала про включення жіночого досвіду у дослідницьке поле усної історії як один із наслідків піднесення феміністського руху в 60—70-х рр. ХХ ст. Звернула увагу на феміністську методологію в усноісторичних дослідженнях, що немислима без продукування корисних (практичних) ідей, які, відповідно, сприятимуть соціальним змінам. На думку дослідниці, хоча поєднання фемінізму та усної історії є дуже інтелектуально продуктивним, однак дослідниці повинні бути свідомі амбівалентності своєї практики і чимало саморефлексувати над ви-

рішенням етичних проблем у дослідженнях. У своєму виступі Оксана Годованська проаналізувала основний зміст та істотні ознаки повсякденного життя сільської вчительки у радянський період. Основну увагу приділила індивідуальному (особистому) розумінню «вчительського повсякдення» самими вчителями.

Майже кожна доповідь, що презентували на конференції, викликала живий інтерес, ряд питань, коментарів. У роботі кожної тематичної секції конференції було піднято ряд цікавих неоднозначних проблем, питань, або запропоновано шляхи розв'язання поставлених дослідницьких завдань, в цілому точилося живе обговорення. Серед тих, що були напевне найцікавішими, доречно згадати про використання методу усної історії для роботи з історичною травмою і травматичними спогадами цілих спільнот пам'яті, груп людей, які мали подібний історичний досвід, що протягом тривалого часу був замовчаний та витіснений. Так само можна було перейняти практичний досвід поєднання та реалізації проектів з усної історії у роботі громадських ініціатив, розрахованих не тільки на академічну спільноту, а радше на ширшу громаду конкретного міста, містечка чи села. Емоційною була полеміка довкола всеукраїнського проекту «Майдан»: усна історія», ініціатором якого виступив Український інститут національної пам'яті. Обговорення здобутків і проблем реалізації проекту в різних регіонах України виявило незлагодженість учасниць/ків на місцях, відсутність належної координації проекту, нечіткість поставлених дослідницьких завдань, методологічні прогалини тощо.

Також у рамках міжнародної програми конференції відбулася панельна дискусія на тему «Жіночий досвід війни: історичні дослідження у сучасних контекстах», під час якої було презентовано збірник наукових статей «Жінки Центральної та Східної Європи у Другій світовій війні: Гендерна специфіка досвіду в часи екстремального насильства», за науковою редакцією Гелінади Грінченко, Катерини Кобченко та Оксани Кісь. Окрім того, організатори зініціювали круглий стіл «Документальна основа радянського самвидаву (1960—1980-ті роки): усні та письмові джерела» та літературні читання: проза та поезія Дмитра Бобишева (Шампейн-Урбана, штат Іллінойс, США), Леоніда Гіршовича (Берлін), Сергія Стратановського (Санкт-Петербург), Бориса Херсонського (Одеса), Андрія Чернова (Санкт-Петербург—Москва).